

Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

Hva skal ambulansesarbeidere med høyskoleutdanning kalles på norsk?

SPRÅKSPALTEN

OLE KRISTIAN VÅGE

E-post: ole.vage@sprakradet.no

Ole Kristian Våge er ph.d., seniorrådgiver i Språkrådet og medlem av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

Vi trenger et norsk ord for *paramedic*. Språkrådet tilrår ordet *paramedisiner*.

Mercedes-ambulanse utenfor garasjen ved Oslo legevakt i 1977. Foto: Leif Ørmelund, Oslo Museum / Byhistorisk samling (CC BY-SA 4)

Språkrådet har fått flere henvendelser om hva *paramedic* bør hete på norsk. I *Oxford Dictionary of English* blir begrepet definert som «a person who is trained to do medical work, especially emergency first aid, but is not a fully qualified doctor» (1). Man kunne tenke seg norske avløserer som *ambulansesarbeider*, *akuttmedisiner*, *paramedik*, *paramediker* og *paramedisiner*. Språkrådet tilrår sistnevnte.

Ambulansepersonell i Norge har tradisjonelt ikke hatt krav om høyskoleutdanning, men det er nå blitt opprettet bachelorutdanning for ambulansesarbeidere ved flere høyskoler og universiteter (2). Slike ambulansesarbeidere har av mange fått den engelske tittelen *paramedic*. Ordet *paramedic* ble først brukt i norske avistekster om norske forhold i 2002, men slo igjennom i 2008 med 35 avisomtaler (3). Da var *paramedic* allerede blitt brukt i norske fagtekster og rapporter siden 1998 (4). Tittelen *paramedic* er imidlertid språklig

uheldig, for det gir oss bøyingsrekken *paramedic – paramedicen – paramedicer – paramedicene* i norsk. Det engelske ordet passer ikke helt inn i det norske formverket, for c-bokstaven gir normalt en s-lyd før e. Den engelske ordsammensetningen er dessuten ikke spesielt selvforklarende. Det bør finnes et velfungerende alternativ på norsk, og mange etterlyser nettopp det.

Man kunne selvsagt velge å norvagisere ordet til *paramedik*, slik det er gjort i *Medisinsk ordbok* (5). Ordet er derimot ikke kommet i bruk på norsk og har tydeligvis ikke særlig appell blant språkbrukerne. Et søk i mediearkivet Retriever gir heller ingen treff. Samtidig vil det tenkte personsuffikset *-ik* plassere *paramedik* i selskap med *fyllik* og *sullik*. Det kan lett bøtes på ved å legge til det tradisjonelle suffikset *-er*, *paramedikere*, som er noe i bruk, med seks treff i mediearkivet Retriever i trykte aviser. Ulempen ved begge kandidatene er at det blir vanskelig å lage gode adjektivavledninger. *Paramedisk* og *paramedikersk* ville neppe passere en språklig konsultasjonstime.

Andre, også i Tidsskriftet, har tatt i bruk ordet *paramedisiner*, og et søk i mediearkivet Retriever gir ti treff, inkludert bøyingsformene, i trykte aviser. *Paramedisiner* er en kandidat med flere språklige fordeler. Ordet følger tradisjonell orddanning ved at man tar utgangspunkt i et fagfelt eller en fagpraksis (paramedisin) og legger til suffikset *-er* for å vise yrkesutøveren. Ordet er sånn sett skodd over samme lest som *allmennmedisinere*, *indremedisiner*, *samfunnsmedisinere* osv. Fagfeltet paramedisin blir i *Medisinsk ordbok* forklart som «medisinsk praksis utøvd av person som ikke er lege, f.eks. sykepleie, fysioterapi, diettikk, radiografi og vernepleie» (6). *Paramedisin* blir derimot andre steder knyttet til alternativ behandling som ikke bygger på skolemedisinsk grunnlag, og begrepet kan da få en negativ konnotasjon for enkelte (7). Det er også en ulempe at paramedisin kan gi uheldige assosiasjoner til parapsykologi og det paranormale.

Likevel er bruken av ordet *paramedisin* om kvalifisert førstehjelp nokså etablert i Norge. I *Paramedisinsk håndbok* fra 1974 blir *paramedisiner* brukt om alt sideordnet helsepersonell, inkludert ambulansemannskap, brannmannskap og politi (8). Det kan hevdes at betydningen i dag er blitt innsnevret til først og fremst å gjelde ambulansemannskap som har tatt paramedisinsk høyskoleutdanning. Profesjonaliseringen har altså gitt en semantisk endring. Det samme har også skjedd med det engelske begrepsparet *paramedicine/paramedics*. I *Oxford English Dictionary* står følgende oppført under *paramedical*: «Associated with or related to medicine or the medical profession; spec. designating or relating to fields considered to be allied or auxiliary to medicine, such as physiotherapy, social work, etc.; designating or relating to workers in such fields. More recently also: of, relating to, or designating emergency medical personnel» (9).

Noen læresteder omtaler faget som *prehospitalt arbeid* (10). Det er en ordsammensetning som det er vanskelig å lage nyttige avledninger av. Begrepet omfatter nok også mer enn det vi vil betegne som faget til paramedisinere.

Noen bruker *ambulansesarbeider* for *paramedic*, men det er ikke helt treffende siden ordet er reservert for yrkesutøvere med videregående opplæring. Alternativet *akuttmedisinere* bygger på *akuttmedisin*, som er medisinsk praksis ved akuttmottakene ved sykehus og legevakt i tillegg til ambulansetjeneste. *Akuttmedisinere* blir derfor for upresist, og det er vel neppe ønskelig å la betydningen bare gjelde for den aktuelle yrkesgruppen. Dessuten kan det også gi inntrykk av at vedkommende er lege – en medisinere er synonym for lege.

Språkrådet mener derfor at ambulansepersonell med bachelorutdanning bør kalles *paramedisinere*.

LITTERATUR:

1. Paramedic. I: Oxford Dictionary of English. <https://www.ordnett.no/search?languageen&phrase-paramedic> (8.8.2017).

2. Utdanning til ambulansesarbeider.
<https://delta.no/yrke/ambulanseforbundet/utdanning-til-ambulansesarbeider> (2.10.2017).
3. Paramedic. I mediearkivet Retriever. <http://web.retriever-info.com/services/archive/search> (12.10.2017).
4. Norges offentlige utredninger. Hvis det haster... Faglige krav til akuttmedisinsk beredskap. NOU 1998: 9. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1998-9/id141301/> (12.10.2017).
5. Paramedik. I: Nylenna M, red. Medisinsk ordbok. www.ordnett.no/search?languageno&phrase-paramedik (8.8.2017).
6. Paramedisin. I: Nylenna M, red. Medisinsk ordbok. www.ordnett.no/search?languageno&phrase-paramedisin (8.8.2017).
7. Bruset S. Paramedisin (2.5.2016). I: Store medisinske leksikon. sml.snl.no/paramedisin (8.8.2017).
8. Moe J, red. Paramedisinsk håndbok: moderne livreddende og skadebegrensende hjelp ved ulykker og akutt sykdom. Oslo: Teknologisk forlag, 1974: 5.
9. Paramedical. I: Oxford English Dictionary. www.oed.com/view/Entry/137513 (25.8.2017).
10. Prehospitalt arbeid – paramedic. Høgskolen i Oslo og Akershus. www.hioa.no/Studier-og-kurs/HF/Bachelor/Prehospitalt-arbeid-paramedic (2.10.2017).

Publisert: 12. desember 2017. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.17.0755
© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no